

GAZETE KÖŞE YAZILARINDA 'DEMOKRASİ' KAVRAMINA İLİŞKİN METAFORLAR: DERLEM TEMELLİ BİR ELEŞTİREL METAFOR ÇÖZÜMLEMESİ*

METAPHORS FOR THE CONCEPT OF 'DEMOCRACY' IN NEWSPAPER ARTICLES: A CORPUS-BASED CRITICAL METAPHOR ANALYSIS

Melike BAŞ

Dr. Öğr. Üyesi, Amasya Üniversitesi,
Yabancı Diller Eğitimi Bölümü, İngiliz Dili Eğitimi Anabilim Dalı,
melike.bas@amasya.edu.tr

Öz

Bu çalışma, bilişsel dilbilim çerçevesi içerisinde 'demokrasi' kavramına ilişkin metaforik kavramsallaşmaların tespit etmeyi ve bu kavrama ait kültürel-bilişsel bir model önerisinde bulunmayı amaçlamaktadır. Çalışmanın veri tabanını oluşturmak için gazete köşe yazılarından oluşan TS Columns Corpus kullanılmıştır. Derlem içerisinde {demokrasi} kök sözcük olarak taranmış ve çıkan sonuçlardan 1500 örnek rastgele seçilerek çalışmaya dahil edilmiştir. Demokrasi kavramı ile ilişkili metaforların tespiti, yorumlaması ve açıklanmasında Charteris-Black tarafından ileri sürülen Eleştirel Metafor Çözümlemesi temel alınmıştır. Yapılan inceleme sonucu demokrasi kavramı ile ilişkili FİZİKSEL BİR NESNE, MÜCADELE, HEDEF, CANLI BİR VARLIK, KAP, YAPI, MAKİNE ve ARAÇ temel kaynak alanların tespit edilmiş ve bu alanların sayısal dağılımları hesaplanmıştır. En fazla dilsel ögeye sahip ilk dört kaynak alan ve alt alanlarına ait metaforik eşleşmeler çalışmada detaylı bir şekilde incelenmiştir. Çalışmada tespit edilen metaforlar, sosyal ve politik bir olgu olarak demokrasi kavramının Türkçede nasıl kavramsallaştığına ve bu kavramın içeriğinin farklı yönlerine dair bilgi vermektedir. Çalışmanın bulguları, insanların ne tür bir demokrasi ile yönetildiklerine dair algıların yönlendirilmesinde metaforun işlevlerini ortaya koymaktadır.

Abstract

This study aims to investigate the metaphorical conceptualizations of the concept 'democracy' within the cognitive linguistic framework, and to propose a cultural-cognitive model related to this concept. TS Columns Corpus that is made up of newspaper articles was employed to construct the database of the study. The lemma {demokrasi} was searched in the corpus, and randomly selected 1500 examples were included in the study. In the identification, interpretation and explanation process of the metaphors Critical Metaphor Analysis proposed by Charteris-Black (34) was employed. The source domains - A PHYSICAL OBJECT, STRUGGLE, TARGET, A LIVING BEING, CONTAINER, CONSTRUCTION, MACHINE and INSTRUMENT - were identified in the analysis, and their quantitative distribution was calculated. The conceptual mappings for the first four source domains with the highest frequency of use were analyzed in detail in the study. The metaphors identified in the study give information on how democracy, as a social and political phenomenon, is conceptualized in Turkish, and on different aspects of the content of this concept. The findings of this study reveal the functions of metaphor in shaping the perceptions of people about what kind of a democracy they are governed with.

Makale Bilgisi

Gönderildiği tarih: 1 Eylül 2018
Kabul edildiği tarih: 17 Ekim 2018
Yayınlanma tarihi: 28 Aralık 2018

Article Info

Date submitted: 1 September 2018
Date accepted: 17 October 2018
Date published: 28 December 2018

Anahtar sözcükler

Demokrasi; Eleştirel Metafor Çözümlemesi; Derlem; Bilişsel Dilbilim; Gazete Köşe Yazıları

Keywords

Democracy; Critical Metaphor Analysis; Corpus; Cognitive Linguistics; Newspaper Articles

DOI: 10.33171/dtcjournal.2018.58.2.11

1. Giriş

Düşüncenin doğası gereği özünde metaforik bir yapıya sahip olduğu görüşünden hareketle Bilişsel Dilbilim alanında yapılan çalışmalar, metaforun sadece mecazi bir dil kullanım aracı olmadığını, aynı zamanda gündelik söylem içerisine nüfuz eden bilişsel bir süreç olduğunu ortaya koymuştur. Metaforlar, kültürel inançlar, ideolojiler ve toplumsal uygulamalarla yakından ilişkilidir (Goatly, Washing the Brain... 85). Sosyal ve politik gerçekliği kurmada önemli bir rol oynadıklarından özellikle politik söylemde ve medya söyleminde yaygın bir şekilde kullanılmaktadır (Lakoff, The Political Mind...; Lakoff ve Johnson; Musolff).

* Mayıs 2018'de 32. Ulusal Dilbilim Kurultayı'nda sunulan bildirinin genişletilmiş biçimidir.

Halkın egemenliği temeline dayanan yönetim biçimi olarak tanımlanan demokrasi, Türkçe politik söylemde üzerinde sıklıkla konuşulan ve içeriği tartışılan konulardan biridir. Bir kavram ve uygulama olarak demokrasi Türkiye'ye batıdan gelmiştir, bu sebeple batı temelli çerçeveler içermektedir. Ancak Türkiye'nin içinden geçtiği süreçler, sahip olduğu geleneksel politika sistemi gibi faktörler bu kavramın farklı şekilde algılanmasında ve uygulanmasında etki etmiş olabilir. Gazete köşe yazıları, okuyucuyu hem bilgilendirmeyi hem de sunduğu belli bir ideoloji ile yönlendirmeyi amaçlayan bir metin türü olarak gerek medya söylemi gerekse politik söylem içerisinde değerlendirilmekte ve eleştirel bir bakış açısıyla incelenmektedir (Sargin; Van Dijk). Bu bağlamda 'demokrasi' kavramının Türkçede nasıl kavramsallaştığı ve bu kavrama dair oluşturulan bilişsel şemalar çalışmanın temel konusunu oluşturmaktadır.

2.Kuramsal Artalan

2.1 Kavramsal Metafor Kuramı

Bilişsel anlambilimin temel kuramsal çerçevelerinden olan Kavramsal Metafor (Eğretileme) Kuramına göre, soyut kavram alanları, doğrudan algısal deneyimlere dayanan daha somut kavram alanları vasıtasıyla anlamlandırılmakta ve ifade edilmektedir (Lakoff ve Johnson; Kövecses, *Metaphor: A Practical Introduction*) Kavramsal metaforlar, daha somut ve doğrudan deneyimlenebilen kaynak alan ile daha soyut hedef alandan oluşan bilişsel yapılarıdır ve HEDEF ALAN KAYNAK ALANDIR formülü ile kodlanmaktadır (Lakoff, *The Contemporary Theory of Metaphor* 207). Kavramsal eşleşmeler (conceptual mappings) kaynak ve hedef kavram alanları arasında kısmi bir iz düşüm sunmaktadır. Bu şekilde, örneğin MİKTAR kavram alanı DİKEY YÜKSEKLİK kavram alanı aracılığıyla anlamlandırılmakta ve 'Sınavdan yüksek not aldım' veya 'Fiyatlar yükseldi" cümlelerinde olduğu gibi *yüksek* sözcüğü fiziksel yükseklikten ziyade miktardaki artış ile ilişkilendirilmektedir.

Kavramsal metaforlar bir araya geldiklerinde holistik bir biçimde yapılanmış kavramsal birimler olan kültürel-bilişsel modelleri oluştururlar (Kövecses, *Language, Figurative Thought, and Cross-Cultural Comparison* 312; *Metaphor: A Practical Introduction* 107). Kültürel-bilişsel modeller, kültürel senaryoları içeren bilgi yapılarıdır ve içinde yaşadığımız dünyayı algılamada, anlamlandırmada ve kategorize etmede belli şablonlar sunmaktadır. Kövecses'in de vurguladığı gibi 'biliş ve kültür birbirinden ayrılamaz', dolayısıyla dilsel (sembolik) pratikler aynı zamanda hem bilişsel hem de kültürel ve kavramsallaşmalar bilişe dayanmaktadır (*Context in Cultural Linguistics...* 308). Kövecses'in görüşünden hareketle kültürel ve bilişsel

model bu çalışmada bir arada kullanılmıştır. Kültürel modeller aynı dili konuşan bir topluluğun belirli durumlarda nasıl düşündüğü, nasıl hissettiği ve nasıl eyleme geçtiğine dair bilgilerin toplandığı bilişsel yapılardır. Bu açıdan, belirli soyut kavramlara ait kültürel-bilişsel modellerin ortaya çıkması, o dili konuşan bireylerin zihinlerindeki dilsel, sosyokültürel ve bilişsel mekanizmaların tespitinde önem arz etmektedir.

Demokrasi kavramı her ne kadar evrensel bir kavram gibi görünse ve günümüzde en yaygın yönetim şekli olarak kabul edilse de diğer soyut kavramlar (örn., duygu, düşünce, toplum, politika, zaman) gibi farklı sosyokültürel gruplar tarafından farklı şekilde yorumlanıp kavramsallaşabilmektedir. Soyut bir kavram olan demokrasinin algısal olarak daha anlaşılır hale gelmesinde somut kaynak alanlara ihtiyaç vardır. Dil sadece düşüncelerimizi aktarmamıza aracılık eden transparan bir araç değildir, aynı zamanda düşüncelerimizi, deneyimlerimizi ve eylemlerimizi şekillendirmektedir. Dilin önemli görevlerinden biri kültürel bilişi aktarmaktır (Sharifian 5). Bu sebeple sosyo-politik tarihi içerisinde 'demokrasi' kavramına yüklenen anlamları çözümlmek bu kavramın bilişsel ve kültürel modelini anlamamız açısından önem taşımaktadır.

2.2.Eleştirel Metafor Çözümlemesi

Eleştirel Metafor Çözümlemesi, bilişsel dilbilimin metafor yaklaşımını, eleştirel söylem çözümlemesi, derlem dilbilim ve edimbilim ile birleştirerek, konuşucunun örtülü niyetleri ve güç ilişkilerini sosyal ve kültürel bir bağlamda araştırmayı ve metaforun ideolojik etkilerini incelemeyi amaçlayan bir yaklaşım sunmaktadır (Charteris-Black, *Corpus Approaches to Critical Metaphor Analysis*) ve bu açıdan çalışmanın ana kuramsal çerçevesini oluşturmaktadır. Bu yaklaşıma göre metafor, günlük yaşantımıza ait deneyimlerimiz ile güçlü duygusal tepkilerimizi uyaran kökleşmiş kültürel değerlerimizi birleştirmede etkili bir söz sanatıdır. Söylem içerisinde tercih edilen metaforların seçimini 'ikna etme' hedefi belirlemektedir. Bu sebeple eksiksiz bir metafor kuramı için hem sosyal hem de bireysel faktörlerin göz önünde bulundurulduğu edimsel bir bakış açısına ihtiyaç vardır (Charteris-Black, *Corpus Approaches...* 41).

Metaforlar, sadece dilimizin bir parçası değildir, aynı zamanda düşünce sistemimizin de vazgeçilmez bir parçasını oluşturmaktadırlar. Okunan metinlerin belli bir şekilde yorumlanmasında etkili olan güçlü duygusal tepkileri ortaya çıkarmada ikna edici bir role sahip olduklarından düşünce yapımız ve akıl yürütme sistemimiz üzerinde etkili bir rol oynamaktadırlar (Charteris-Black, *Corpus*

Approaches...; Politicians and Rhetoric...; Thibodeau ve Boroditsky). Dolayısıyla, metinlerin nasıl kurgulandığı, sözcük seçimleri ve altta yatan metaforların seçimi okuyucuların metni nasıl yorumladıklarını etkilemektedir. Bu bakımdan Charteris-Black'in de ifade ettiği gibi metaforlar "subliminal bir role" sahiptir (*Corpus Approaches...* 250). Metaforları bir derlem içerisinde incelemek, metaforun kavramsal seviyesini ve altta yatan ideoloji ile olan ilişkisini anlamamızı mümkün kılmaktadır (Charteris-Black, *Corpus Approaches...* 244).

3.Çalışmanın Amacı

Bu çalışma, Eleştirel Metafor Çözümlemesi çerçevesi içerisinde 'Türkçede DEMOKRASİ kavramının kavramsallaşmasında kullanılan metaforik kaynak alanlar nelerdir?' araştırma sorusundan yola çıkarak gazete köşe yazılarında 'demokrasi' kavramıyla ilişkili metaforik kavramsallaşmaları tespit etmeyi ve bu kavrama ilişkin bilişsel-kültürel bir model önerisinde bulunmayı amaçlamaktadır.

Türkçe politik söylemde metaforik kavramsallaşmalar üzerine çalışmalar mevcuttur (Efeoğlu ve Işık-Güler; Yanık). Ancak alanyazın taraması, demokrasi kavramına yönelik bilişsel dilbilimsel çalışmaların gerek Türkçede gerekse diğer dillerde yeterli olmadığını göstermektedir. Bu açıdan çalışma özgün bir değer taşımaktadır.

Yazının devamında çalışmanın veri tabanı ve analiz yöntemi betimlenecek, ardından tespit edilen bulgular örneklendirilip tartışılacaktır. Daha sonra, demokrasi kavramının anlamlandırılmasında rol oynayan kaynak alanlar ve bu alanlara ait kavramsal eşleşmelerden yola çıkarak bilişsel ve kültürel bir model önerisinde bulunulacaktır. Son olarak, çalışmayla ilgili sınırlılıklardan bahsedilip gelecekte yapılabilecek çalışmalarla ilgili önerilerde bulunulacaktır.

4.Yöntem

Çalışmanın veri tabanını oluşturmak için TS Corpus içerisinde yer alan TS Columns derlemi kullanılmıştır (http://cqpweb.tscorpus.com/cqpweb/columns_v2/). TS Columns Derlemi, 2006-2017 yılları arasında üç ayrı kaynaktan (Cumhuriyet, Radikal, T24) derlenen 12.958'i kadın, 12.957'si erkek yazarlara ait olmak üzere 25.915 çevrimiçi gazete köşe yazısından oluşmaktadır. Derlem, toplamda 18 milyon 164 bin 832 sözcük (birim) içermektedir.

TS Columns derlemi içerisinde {demokrasi} kök sözcüğü anahtar sözcük olarak taranmış ve çıkan toplam 14,909 sonuçtan 1500 örnek rastgele seçilerek çalışmaya dahil edilmiştir. Çıkan sonuçlardan örnek bir kesit Şekil-1'de sunulmuştur.

1	2131580 Kadın	Arap , Çerkez , Laz vb . herkesin kendi etnik kimliğiyle	demokrasi	içinde birlikte yaşamasını savundu . Yani Türk kimliğini etnik düzeye indirdi .
2	2131582 Kadın	farklı . Onlar için Cumhuriyet'in kurucu ilkelerini ve bu arada laikliği savunmakla	demokrasiyi	savunmanın birbirinden ayınlamayacağını anlamak kolay olmayabilir . Amerika'nın Türkiye
3	2131582 Kadın	' ile fazla ilgilenmezsek , umarız mazur görülürüz . S orun maalesef	demokrasi	konusuna inhisar etmiyor . Amerika AKP İktidarı aynı zamanda Türkiye'nin hayatı çıkar
4	2131583 Kadın	tarafsız kalan Amerika'dan farklı olarak , TSK'nın muhtırasına karşı çıktı , Türk	demokrasisini	savundu ' diyorlar . AKP'li ' liberal ' köşe yazarları AB olmazsa
5	2131583 Kadın	dışındaki konulara daha yüksek öncelik verdiğini görüyorlar . AB ' nin Türk	demokrasisini	savunduğuna kuşku yok . Zaten demokrasiyi savunmak AB'nin birkaç evrensel misyonur
6	2131583 Kadın	görüyorlar . AB ' nin Türk demokrasisini savunduğuna kuşku yok . Zaten	demokrasiyi	savunmak AB'nin birkaç evrensel misyonundan biri . Demokrasi olmayan bir ülkenin AB
7	2131583 Kadın	kuşku yok . Zaten demokrasiyi savunmak AB'nin birkaç evrensel misyonundan biri .	Demokrasi	olmayan bir ülkenin AB üyesi olamayacağı da bir bedahet . Muhtıranın AB
8	2131583 Kadın	için Cumhuriyet'in önemli olmadığını biliyoruz . Hatta bazı münasebetsiz AB'liiler Kemalizm'in Türk	demokrasisinin	gelişmesini engellediğini defalarca söylediler . Bu bağlamda Cumhuriyet laikliği , bu soru
9	2131583 Kadın	sorunu tarihte çözmüş , şimdi halkın çoğu ateizme kaymış AB ülkeleri açısından	demokrasi	gibi öneme sahip değil . Hele bizdeki ' laiklik olmazsa demokrasi olmaz
10	2131583 Kadın	açısından demokrasi gibi öneme sahip değil . Hele bizdeki ' laiklik olmazsa	demokrasi	olmaz ' tezi onlar için fazla bir anlam taşıyor . Aynı şekilde

Şekil -1 {demokrasi} kök sözcüğünün derlem içinde örnek kesiti

Metafor tespit aşamasında, analizlerin sistematikliğini ve güvenilirliğini sağlamak amacıyla Pragglejaz Grup (3) tarafından ileri sürülen Metafor Tespit Yöntemi (Metaphor Identification Procedure) adapte edilerek kullanılmıştır. Bu yöntem aynı zamanda Charteris-Black'in (*Corpus Approaches...*) önerdiği metafor tespit yöntemiyle paralellik göstermektedir. Bu yöntemin aşağıda sıralanan çözümlene basamakları çalışmada takip edilmiştir:

1. Metafor adaylarının tespiti için demokrasi anahtar kelimesinin geçtiği 1500 ifade detaylı bir şekilde okunmuştur.
2. Metinlerdeki sözcüksel birimler tespit edilmiştir.
3. (i) Metinlerdeki demokrasi sözcüğüyle anlamsal ilişki içinde olan her bir sözcüksel birimin bağlam içerisindeki anlamı saptanmıştır.
(ii) Her bir sözcüksel birim için bağlam içindeki anlamı dışında, diğer bağlamlarda daha temel anlamı (daha somut, bedensel eylemlerle ilişkili, daha açık ve net ve tarihsel açıdan daha eski) olup olmadığı tespit edilmiştir.
(iii) Eğer dilsel birim diğer bağlamlarda daha temel güncel bir anlama sahipse, metin içindeki bağlamsal anlamın temel anlamla kıyaslandığında çelişip çelişmediği belirlenmiştir.
4. Cevap evet olduğunda, dilsel birim metafor olarak kodlanmıştır.

Bu şekilde elde edilen dilsel metaforlardan yola çıkılarak demokrasi sözcüğünün kullanımına ilişkin metaforik kaynak alanlar ve alt alanlar tespit

edilmiş ve bu alanların sayısal dağılımları hesaplanmıştır. Bazı sözcükler anlamları itibariyle birden fazla alt alan içerisinde değerlendirilebilmekte ve alt alanlar ve bu alanlara ait metaforlar arasında geçişler olabilmektedir. Çalışmanın sadeliğinin sağlanması ve kolay takip edilmesi amacıyla dilsel ifadeler ve kavramsal alt alanlar kategorize edilirken baskın olarak yakın oldukları üst-alanlar dikkate alınmıştır.

Nicel analiz, tespit edilen metaforların ne kadar tipik olduğunu anlamamız açısından önem taşımaktadır. Metaforların yorumlanması ve açıklanması sürecinde, kaynak alan ve hedef alan arasındaki kavramsal eşleşmeler tespit edilip açıklanmıştır ve tespit edilen metaforlarla bu metaforları belirleyen bilişsel, edimsel ve toplumsal faktörler arasında ilişki kurulmuştur.

5.Bulgular

Yapılan analiz sonucu veri tabanı içerisindeki 1500 örnekten 561'inin metaforik anlamlar içerdiği tespit edilmiştir. 'Demokrasi' kavramıyla ilişkili ortaya çıkan metaforik ifadeler, 8 temel kaynak alan altında toplanmış ve değerlendirilmiştir. Bu metaforik kaynak alanlar, alt alanları ve dilsel örnekleriyle birlikte Tablo-1'de özetlenmiştir. Çalışmada, 50'den fazla dilsel örnekle en fazla kullanım sıklığına sahip ilk dört kaynak alanın (FİZİKSEL BİR NESNE, MÜCADELE, HEDEF, CANLI BİR VARLIK) kavramsal eşleşmeleri detaylı bir şekilde incelenmiştir.

Tablo-1 Demokrasi kavramına ilişkin metaforik kaynak alanlar ve dilsel örnekleri

<i>Kaynak alanlar</i>	<i>Alt alanlar</i>	<i>Dilsel örnekler</i>
FİZİKSEL BİR NESNE	PARÇALARDAN OLUŞAN BİR BÜTÜN; HAREKET EDEBİLEN BİR NESNE; ŞEKİL DEĞİŞTİREBİLEN BİR NESNE; TAŞINABİLİR BİR NESNE (ÜRÜN); HASSAS BİR NESNE	'demokrasinin ayrılmaz parçası', 'demokrasiyi ileriye taşıyabilecek bir anayasa', 'demokrasinin dönüştüğü biçim', 'demokrasi talebi', 'kırılgan demokrasi'
MÜCADELE	FİZİKSEL MÜCADELE; SAVAŞ; SINAV/YARIŞMA; DİNİ/KUTSAL BİR EYLEM	'gerçek demokrasi savaşçıları', 'demokrasi sınavı', 'demokrasi şehidi', 'demokrasi mücadelesi'
HEDEF	HEDEF; SEYAHAT; HIZ; GEMİ	'demokrasiye geçiş süreci', 'demokrasiye giden yolları tıkamak'
CANLI BİR VARLIK	İNSAN; BİTKİ	'demokrasimizin geleceği, kaderi', 'demokrasiye suikast girişimi', 'demokrasi çiçeklerinin açılması'
KAP		'demokrasi içinde yaşamak', 'demokrasinin sınırları içinde', 'demokrasinin genişlemesi'
YAPI	BİNA	'demokrasiyi biz kurarız', 'demokrasinin taşlarının örülmesinde', 'demokrasinin temeli'
MAKİNE		'demokrasinin işleyişi', 'demokrasi çarklarının işleyebilmesi'
ARAÇ		'demokrasinin kullanım yöntemleri'

5.1.DEMOKRASİ FİZİKSEL BİR NESNEDİR

Derlemde belirlenen 137 örnekte demokrasi fiziksel bir nesne olarak kavramsallaşmaktadır. Fiziksel nesne alanı, içerdiği alt alanların çeşitliliğiyle çalışmada önemli bir yer kaplamaktadır. Bu kaynak alana ait metaforlar ve sayısal dağılımları Tablo 2'de sunulmaktadır:

Tablo -2 Fiziksel bir nesne kaynak alanına ait metaforlar ve sayısal dağılımları
(n=137)

KAYNAK ALAN	METAFORLAR	N
FİZİKSEL BİR NESNE	DEMOKRASİ PARÇALARDAN OLUŞAN BİR BÜTÜNDÜR	45
	DEMOKRASİ TAŞINABİLİR BİR NESNEDİR	40
	DEMOKRASİ HAREKET EDEN BİR NESNEDİR	30
	DEMOKRASİ FİZİKSEL VARLIĞA SAHİP BİR NESNEDİR	9
	DEMOKRASİ ŞEKİL DEĞİŞTİREN BİR NESNEDİR	7
	DEMOKRASİ HASSAS BİR NESNEDİR	6

Veri tabanında yer alan örnekler, demokrasinin fiziksel varlığı, yokluğu, oluşumu, var olmak için ihtiyaç duyduğu şeyleri, parçaları, hareketi, dönüşümü, kaybedilmesi, alınıp verilmesi ve satılması gibi kavramlarla ilişkilidir. Kaynak alan (FİZİKSEL NESNE) ve hedef alan (DEMOKRASİ) arasındaki kavramsal eşleşmeler aşağıdaki gibidir:

Fiziksel bir nesne → demokrasi

Fiziksel nesnenin daimi varlığı → demokrasinin daimi varlığı

Fiziksel nesnenin bütünlüğü → demokrasinin bütünlüğü

Fiziksel nesneyi oluşturan parçalar → demokrasiyi oluşturan unsurlar/öğeler (demokrasinin temel ilkeleri)

Demokrasi, fiziksel bir varlığa sahip olmanın yanı sıra PARÇA-BÜTÜN imge şeması ile bağlantılı olarak, çeşitli PARÇALARDAN OLUŞAN BİR BÜTÜN olarak görülmektedir. Bir nesnenin parçalarının veya bileşenlerinin bir araya geldiğinde bir bütün oluşturdukları gibi, demokrasi de araçları (siyasi partiler, anayasa, sivil toplum örgütleri, vs.) ve ilkeleri (milli egemenlik, çoğulculuk, eşitlik, vs.) ile bir bütün oluşturmaktadır. Demokrasi ancak bir bütün olarak var olabilir, vardır ya da yoktur.

(1) #927 ... Türkiye aynı zamanda bölgede demokrasilerin *varlığını* temsil ediyor.

(2) #1086 Sendikalar demokrasinin *en önemli parçası*.

- (3) #307 ... birçok ülkede uzun yıllardan beri demokrasinin *ayrılmaz parçası* sayılan Anayasa Mahkemesi'ni ...
- (4) #197 Eğitimin, kamusal yayının ve adalet sisteminin gerçek anlamda özerk olmadığı yerde demokrasi *eksik ve sakattır* ya da *hiç yoktur*.

Birlik/bütünlük (unity) metaforunun bir gerektirimi olarak, farklı unsurlardan oluşan demokrasi, somut bir nesne gibi parçalarından ayrılabilir ve ayrılan parçalar tekrar bir araya getirilebilir. Bu durum demokrasinin HASSAS BİR NESNE olarak kavramsallaştığını göstermektedir. Bu kavramsal metaforla ilişkili 6 örnekte, “kırılgan, balon, sağlam, zarar vermek, tahrip etmek” gibi anahtar sözcükler, demokrasinin dış faktörlerden zarar görebildiği gibi güçlendirilip sağlamlaştırılabileceğini de göstermektedir.

Fiziksel nesne dış faktörlerden etkilenebilir → demokrasi dış faktörlerden etkilenebilir

Fiziksel nesneyi oluşturan parçalar kırılabilir/zarar görebilir → demokrasiyi oluşturan unsurlar kırılabilir/zarar görebilir

- (5) #78 Sözde *en sağlam* demokrasilerde, AB ülkelerinde, ...
- (6) #120 Siyasi partilerin var olma gerekçesi demokrasiyi oluşturmak, daha da *güçlendirmek* ise ...
- (7) #651 O zamana kadar özgürlüklere karşı çıkmamak, *kırılgan* demokrasiye uyum sağlamak dinci parti için bir zorunluluktur ...

Demokrasi rejiminin zaman içerisinde kavramsal yapısındaki değişiklik ve farklı yorumlanıp uygulanması veya içeriğine uygun bir şekilde uygulanmaması, fiziksel bir nesne olarak uğradığı bir başkalaşım (metamorfoz) olarak yorumlanmaktadır ve DEMOKRASİ ŞEKİL DEĞİŞTİREN BİR NESNEDİR olarak kavramsallaşmaktadır. Bu metafora bağlı olarak 7 örnekte, “çakma, Truva atı, dönüştüğü biçim, gerçek/sahte, sahtekarlık, yanıltıcı, elastik” gibi farklı sözcüksel birimler yer almaktadır.

Fiziksel nesnenin biçimsel dönüşümü → demokrasinin kavramsal dönüşümü

- (8) #487 Demokrasinin *dönüştüğü biçim* sola da yeni görevler yüklemiyor mu?
- (9) #454 ... demokrasi, ... *Truva atı* görevi yapıyor.
- (10) #220 O zaman sahibisinin yerine demokrasi *kokulu* ‘çakma’sını koymak şart oldu.

Nesnelerin uzay içerisindeki konumları, buldukları yer ve hareketleri demokrasi kavramı ile ilişkilendirilerek, demokrasinin ileri-geri ve yukarı-aşağı doğru HAREKET EDEN BİR NESNE olarak algılanmasını sağlamaktadır. Diğer bir ifadeyle, uzay içerisinde belli bir konuma sahip demokrasi, daha güçlü dış faktörlerin etkisiyle kendiliğinden hareket etmektedir. Bu metaforla ilişkili olarak tespit edilen 30 örnekte, “çıtanın yükselmesi-düşmesi, inişler-çıkışlar, geriye gitmek, gelmek, ilerle(t)mek, ileri götürmek, içeride, dışında” gibi hareket ve konum bildiren anahtar sözcükler yer almaktadır.

Amaçlı bir eylem bir yöne doğru hareket etmekse, başarı ve gelişme ileriye doğru hareket olarak algılanmaktadır. Diğer yandan, başarılı olmada yaşanan zorluklar, ileri doğru hareket etmede yaşanan zorluklar olarak görülmektedir (Goatly, *The Language of Metaphors* 42). Benzer bir şekilde, demokrasinin geriye ve aşağıya doğru hareketleri uygulanmasında yaşanan olumsuzluklar olarak kodlanmaktayken, ileriye ve yukarıya doğru yönelimi arzulanan bir durum olarak kodlanmaktadır. Bu durum, İYİ OLAN YUKARIDADIR ve KÖTÜ OLAN AŞAĞIDADIR yönelim metaforlarının ve GELİŞME İLERİ DOĞRU HAREKETTİR (PROGRESS IS FORWARD MOTION) ve OLUMSUZ GELİŞME GERİYE DOĞRU HAREKETTİR (NEGATIVE PROGRESS IS BACKWARD MOVEMENT) metaforlarıyla örtüşmektedir (Lakoff, Espenson ve Schwartz 29).

Fiziksel nesnenin konumu → demokrasinin konumu

Fiziksel nesnenin konumsal hareketi → demokrasinin konumsal hareketi

(11) #159 Çünkü hayatın diğer alanlarında demokrasi gittikçe *geriye gitti*.

(12) #611 Bakalım demokrasi daha ne kadar *ilerleyecek?*

(13) #599 Pek çok kesim AB süreci ile birlikte demokrasi *çıtasının çok yükseleceğini* düşündü ve AKP'yi destekledi.

Veri tabanı içindeki 39 örnekte demokrasinin, (zorla) alınan, verilen, taşınabilen, başka bir ülkeye götürülen, talep edilen, kaybedilen olarak kodlanması, onun portatif, el değiştiren, TAŞINABİLİR BİR NESNE veya ÜRÜN olarak kavramsallaştığını göstermektedir. Bu kavramsal metafor içerisinde “rafa kalkmak, çöpe atmak, üretmek, istemek, talep etmek, armağan etmek, satmak, kaybetmek, kaybolmak, arayıp bulmak, götürmek, getirmek, vermek, beklemek, kaliteli” gibi sözcüksel birimler tespit edilmiştir. Bu ifadeler, bu alt-alan içerisinde demokrasinin sahibi tarafından belli nitelikler verilen ve yeri değiştirilen bir eşya veya ticari bir ürün olarak görüldüğünü göstermektedir.

Fiziksel nesnenin bir yerden başka bir yere taşınması, bir kişiden başka bir kişiye geçmesi → demokrasinin bir yerden başka bir yere taşınması, bir toplumdaki başka bir topluma geçmesi

- (14) #636 ... başka ülkelere “demokrasi *götürmek*” üzere kitle imha silahlarıyla açık savaşa girişen ABD ...
- (15) #624 “Uslu durursanız size demokrasi *vereceğim*, hak ve özgürlük *vereceğim*” diye düşünüyor.
- (16) #161 ... yapılan anayasa ve yasa değişikliklerinin Türkiye’ye demokrasi *getirdiğini* söylemek ...
- (17) #166 Kendilerine yaramayan demokrasiyi hemen *çöpe attılar*.

5.2.DEMOKRASİ MÜCADELEDİR

Veri tabanı içinde MÜCADELE kavramsal metaforuna ait 131 dilsel örnek tespit edilmiştir. Bu kaynak alana ait metaforlar ve sayısal dağılımları Tablo 3’te sunulmaktadır:

Tablo -3 Mücadele kaynak alanına ait metaforlar ve sayısal dağılımları (n = 131)

KAYNAK ALAN	METAFORLAR	N
MÜCADELE	DEMOKRASİ FİZİKSEL BİR MÜCADELEDİR	50
	DEMOKRASİ SAVAŞTIR	50
	DEMOKRASİ KUTSAL/DİNİ BİR EYLEMDİR	22
	DEMOKRASİ SINAVDIR/YARIŞMADIR	9

Bu metafor içerisinde demokrasi, uğruna mücadele edilmesi gereken, bir emek sonucu elde edilen bir kazanım olarak görülmekte, dolayısıyla demokrasiyi temin etme ve ülkede demokratik bir yönetim biçimini sağlama, mücadele etme ve çatışma durumu olarak kavramsallaşmaktadır. Bu metafora ait kavramsal eşleşmeler aşağıdaki gibidir:

Mücadele → demokrasi

Mücadelede yaşanan zorluklar/sıkıntılar → demokraside yaşanan zorluklar/sıkıntılar

Mücadelede yer alan kişiler → demokrasinin taraftarları

Mücadeleye karşı çıkan kişiler → demokrasiye karşı çıkanlar

Mücadele sonucu elde edilen başarı ve başarısızlık → demokrasinin başarılı bir şekilde uygulanıp uygulanmaması

- (18) #495 Bu 'Ebruli' Türkiye için de *savunulması* gereken tek şey demokrasi.
 (19) #649 Demokrasi ve özgürlüğün *ödenmesi gereken ağır bedelleri* vardır.
 (20) #359 Son iki gündür hatırlattığım antidemokratik adımlar atılırken, demokrasiyi *savunan* bir muhalefet partisi bunlara *karşı çıkmaz* da ne yapar?
 (21) #35 ... Türk demokrasisi ve devleti için *en büyük tehlikeyi* oluşturan şiddet olaylarına karşı ...

MÜCADELE metaforu içerisinde DEMOKRASİ SAVAŞTIR metaforu 50 örnekte yer almaktadır ve demokrasiyi fiziksel bir çatışma ve hayatta kalma mücadelesi olarak algılamamızı sağlamaktadır. Bu kavramsal metafor içerisinde savaş kavramına ait “cephe, savaşçı, zafer, güç, düşman, komplo, tehdit, isyan bayrağı, bağlılık, boyunduruk, kale, kahraman, savunmak, püskürtülmek, egemen olmak” gibi sözcükler göze çarpmaktadır. Demokrasinin taraftarları, savunucuları, kahramanları, koruyucuları olduğu gibi düşmanları ve muhalifleri de mevcuttur.

Savaşın askerleri → demokrasinin savunucuları, taraftarları, muhalifleri

Fiziksel saldırı, tehdit, müdahale → demokrasinin işleyişine saldırı, tehdit, müdahale

Fiziksel savunma → demokrasiyi savunma

Savaşın kazanılması/kaybedilmesi → demokrasinin kazanılması/kaybedilmesi

- (22) #994 Askerin her geri adımı demokrasinin *zafer çelengine* eklenecek bir defne yaprağı değil.
 (23) #24 Ordu bir kez daha demokrasiye *müdahale ediyor*.
 (24) #70 Türkiye için lüks kabul edilen insan hakları, demokrasinin *püskürtülmesine* yönelik 12 Mart, 12 Eylül darbeleri ...
 (25) #1300 Ancak olup bitenler emperyal Batı medyasının tek yanlı yansıttığı gibi diktatörlüğe karşı demokrasi *savaşımı* ile sınırlı değil.

Mücadele kavramsal alanı altında demokrasi, KUTSAL/DİNİ BİR EYLEMDİR olarak 22 örnekte metaforlaşmaktadır. Bu kavramsal metafor içerisinde “inanç, havari, şehit, iman etmek, inanmak” gibi ifadelerle demokrasinin uygulanmasına dair mücadelenin kutsal yönü ve gerekliliği vurgulanmaktadır.

Kutsal/dini eyleme inanma → demokrasiye inanma

Kutsal/dini eylemin öncüleri, inananları → demokrasinin öncüleri, inananları

- (26) #977 Başbakan'ın demokrasi çağrısına iman edelim.
 (27) #694 ... demokrasi havarisi yandaş köşe yazarları, ...
 (28) #1016 ... Uğur Mumcu demokrasi şehidi değildir zaten ...

Veri tabanı içerisinde 9 örnekte DEMOKRASİ SINAVDIR/YARIŞMADIR metaforu karşımıza çıkmaktadır. Bu kavramsal metafor içerisinde “test, sınav, karne, şampiyon” ifadeleri yer almaktadır. Demokrasi rejiminin uygulanmasında yaşanan sıkıntılar, aksaklıklar veya yanlış uygulamalar birer geçilmesi gereken sınav olarak görülmektedir.

Sınavda/Yarışmada başarılı olma → demokrasiyi uygulamada başarılı olma

Sınavda/Yarışmada başarısız olma → demokrasi uygulamada başarısız olma

- (29) #117 Demokrasi *sınavı* dediğimiz aylardır süren gözaltılar, ...
 (30) #493 Yumurtalı protesto Türkiye'nin demokrasi ve tahammül *testini* ortaya koyduğu için değerli.

5.3.DEMOKRASİ HEDEFTİR / DEMOKRASİYİ BAŞARMA SÜRECİ SEYAHATTİR

Demokrasi kavramı, 86 örnekte bir yolculuk sonucu ulaşılması beklenen bir hedef ve varılması gereken son nokta olarak kodlanmaktadır. Hedefe ulaşma süreci bir yolculuk olarak kavramsallaşmaktadır. Bu kaynak alana ait metaforlar ve sayısal dağılımları Tablo 4'te sunulmaktadır:

Tablo -4 Hedef kaynak alanına ait metaforlar ve sayısal dağılımları (n = 86)

KAYNAK ALAN	METAFORLAR	N
HEDEF	DEMOKRASİYİ ELDE ETME SÜRECİ (ZOR) BİR YOLCULUKTUR	40
	DEMOKRASİ HEDEFTİR	38
	DEMOKRASİ TAŞITTIR (GEMİDİR)	4
	SEYAHATİN HIZI DEMOKRATİK GELİŞMELERİN DURUMUDUR	4

Bu kavramsal metafor içerisinde hedef ve seyahat kavramlarıyla ilişkili “yol, yön, dönemeç, aşama, geçiş, eksen kayması, sapma, yaklaşmak, uzaklaşmak, engeller, ulaşmak, gitmek, götürmek, kavuşmak, hedefe varmak, erişmek, yakalamak, gerisinde olmak, adım atmak, rayına oturmak” ifadeleri yer almaktadır.

Bu başlık altındaki metaforlar, üst seviye metaforlar olan AMAÇLAR HEDEFLERDİR, ARAÇLAR YOLDUR, ZORLUKLAR HAREKETE MANİ OLAN ENGELLERDİR ve UZUN VADELİ, AMAÇLI EYLEMLER SEYAHATTİR metaforlarının (Kövecses, *Metaphor: A Practical Introduction* 163; Lakoff, *The Contemporary Theory of Metaphor*) yansımalarıdır. Bu açıdan, demokrasi uzun vadeli bir hedeftir ve hedefe ulaşmada karşılaşılan her zorluk ve yaşanan sıkıntılar hedefe doğru ileri hareketi yavaşlatmaktadır. Bu kavramsal metafora ait genel kavramsal eşleşmeler aşağıdaki gibidir:

Hedef → demokrasi

Seyahat → demokrasiyi (başarıyla) uygulama süreci

Seyahat eden kişiler → demokrasi rejimi ile yönetilen Türkiye

Seyahatin yönünü belirleyen kişiler → ülkeyi yöneten siyasetçiler

Gidilecek yönle ilgili alınan kararlar → demokrasinin uygulanmasında alınan kararlar

Seyahatte kullanılan taşıtlar → benimsenen değerler, ilkeler ve uygulamalar

(31) #33 ... o gündemde başlıca madde, çağdaş bir demokrasiye *giden yolları tıkamak* ve onu savunanları susturmaktır.

(32) #720 Kendisi 12 Eylül 2010 günü demokrasinin *önündeki tüm engellerin kaldırılacağını* ve ileri demokrasiye *geçileceğini* ilan etmişti.

(33) #623 Bu anlayış Türkiye'yi ileri demokrasiye *götürmez*.

UZAK / YAKIN imge şemaları ile arzulanan hedefe olan mesafe ve hedefe ne kadar yakınlaşıp uzaklaşıldığı vurgulanmaktadır. Veri tabanında geçen dilsel ifadeler 'uzak, yaklaşmak, uzaklaşmak, tersine gidiş', demokrasinin uzak bir hedef olduğunu ima etmektedir.

Kat edilen mesafe → demokraside kaydedilen gelişmeler

(34) #343 Bu anlattıklarımız, partilerimizde parti içi demokrasiden ne kadar *uzaklaşmış* olduğunu gösteren gerçeklerdir.

(35) #1035 ... gözdağı verme, korkutma anlayışıyla hareket etmesi demokrasiye *yaklaştıran* değil, *uzaklaştıran* bir anlayış olabilir ancak.

DEMOKRASİYİ BAŞARMA SÜRECİ SEYAHATTİR metaforu altında, mücadele metaforuyla ilişkili olarak hedefe ulaşma süreci zorluklar ve sıkıntılarla dolu bir seyahat olarak kodlanmaktadır. Hedefe ulaşmak için belli şartların yerine getirilmesi ve fedakârlıklarda bulunulması gerekmektedir. Bu sebeple demokrasiye ulaşma

yavaş gerçekleşen bir süreçtir ve DEMOKRASİ ZOR BİR SEYAHATTİR olarak metaforlaşmaktadır.

Yolda karşılaşılan engeller → demokrasiyi uygulamada yaşanan sıkıntılar

(36) #639 Demokrasiye *giden yol sancılı*.

(37) #786 Bahçeli demokrasi *yolunda* Türkiye'nin önüne *döşenen mayınların* kaldırılmasında Ak Parti hükümetine destek verdi.

(38) #1072 ... demokrasiye *derin ve sıkıntılı aşamalar* yaşayıp geçirmeden *ulaşamazlar*.

(39) #234 ... kadınlara karşı şiddet, kadının sömürülmesi sona ermeden bu ülke demokrasiye *kavuşamaz!*

Seyahat metaforunun bir parçası olarak 4 örnekte 'hız', demokrasinin başarısındaki artış olarak görülmektedir. SEYAHATİN HIZI DEMOKRATİK GELİŞMELERİN DURUMU olarak kavramsallaşmaktadır. "Hız, adım, istikrar" gibi sözcüksel birimler bu metafor altında yer almaktadır.

Seyahatin hızı → demokrasiye ulaşmadaki başarı

(40) #37 Mısır, Mübarek'in devrilmesiyle *hızla* demokrasiye *gececeği* konuşulan ülkelerden biriydi.

(41) #1156 Türkiye, liberal demokrasiden İslam diktatörlükler değerlerine *hızla kayıyor* olabilir.

Kaynak alan olarak TAŞIT, veri tabanında 4 örnekte gözlenmektedir ve "rayına oturmak" ifadesiyle deniz seyahatini ve ulaşım aracı olarak gemiyi çağrıştırmakta ve DEMOKRASİ GEMİDİR metaforunu örneklemektedir.

Seyahatte kullanılan taşıt (gemi) → demokrasi

(42) #34 Demokrasisi *karaya değil de rayına oturmuş* ülkelerde insanlar örgütlüdür.

(43) #39 *Alabora* demokrasi!

5.4.DEMOKRASİ CANLI BİR VARLIKTIR

Veri tabanında içinde tespit edilen 77 örnekte demokrasi kavramı CANLI BİR VARLIK olarak kavramsallaşmaktadır. Bu alanının içerisinde daha spesifik olarak İNSAN ve BİTKİ alt alanları yer almaktadır. Bu kaynak alana ait metaforlar ve sayısal dağılımları Tablo 5'te sunulmaktadır:

Tablo-5 Canlı bir varlık kaynak alanına ait metaforlar ve sayısal dağılımları (n = 77)

KAYNAK ALAN	METAFORLAR	N
CANLI BİR	DEMOKRASİ CANLI BİR ORGANİZMADIR	21
VARLIK	DEMOKRASİ KİŞİDİR	48
	DEMOKRASİ BİTKİDİR	8

Veri tabanında yer alan örneklerde ‘demokrasi’, doğan, büyüyen, gelişen, canlanan veya dış etkenlerden zarar görebilen bir organizma veya varlık olarak kavramsallaşmaktadır. Bu özellikler genel olarak insanlar, hayvanlar ve bitkiler için geçerli olan özelliklerdir, bu açıdan canlı organizma metaforu bu canlılardan herhangi birine doğrudan gönderme yapılmadığı 21 örnekte genelleme yapmak amacıyla tercih edilmiştir. Diğer yandan, veri tabanında daha spesifik olarak ayırt edilebilen dilsel birimlerde, geleceği olan, yaş alan, yaralanan, ölen veya öldürülen, beden bölümleri ve ruha sahip olan bir İNSAN ve çiçek açan, kökleri olan, budanan, yeşeren bir BİTKİ metaforları tespit edilmiştir. Canlı bir varlık metaforuna ait genel kavramsal eşleşmeler aşağıdaki gibidir:

Canlı organizma (insan, bitki) → demokrasi

Canlı organizmanın yaşam döngüsü → demokrasinin yaşam döngüsü

Canlı organizmanın yaşamsal parçaları (organlar, kökler) → demokrasinin temel kurumları, ilkeleri

Canlı organizmanın büyüme/gelişme aşaması → demokrasinin büyüme/gelişme aşaması

Canlı organizmanın zarar görmesi → demokrasinin zarar görmesi

Canlı organizmanın son aşaması (ölümü) → demokrasinin son aşaması (ölümü)

(44) #54 ... sosyal devlet, sendikal haklardan vazgeçme, demokrasinin olmazsa olmaz *ayaklarını kesme* sürecinden bahsediyoruz.

(45) #139 Hükümetin kimi uygulamaları demokrasiyi *yaralıyor*.

(46) #157 ... Türkiye’yi ileriye götürecek, demokrasisini *geliştirecek* projelere karşı çıkmamız mümkün değildir.

Canlı bir varlık olarak demokrasi, en fazla dilsel ögeyle İNSAN olarak kavramsallaşmaktadır. Bu metafor altında tespit edilen ‘ayaklarını kesmek, suikast girişimi, 62. yaş, sesi olmak, saygı, beşik, sakar, olgunluğa erişmek, trafik kazalarına

rağmen yaşamak' gibi ifadelerde demokrasi insan biçimini almaktadır veya eylemleriyle insan rolü üstlenmektedir.

(47) #12 ... demokrasinin 62. yaşında, hala aynı fay hattı yüzünden ...

(48) #422 Resmi dilin iki dilli olması tartışmaları, demokrasiye *suikast girişimiydi*.

(49) #626 Demokrasinin kurumları da bir anlamda *insan bedenindeki organlar bütünü*. Biri de olmayıversin ...

(50) #1130 Ve demokrasimizin bu *sakarlığı* sürerse, bakarsınız bir genel seçimde Meksikalılara seçmiş Türkler ...

Ayrıca, veri tabanı içindeki üç örnekte tıpkı bir insan gibi demokrasinin de bir geleceği ve kaderi olduğu vurgulanmaktadır. Tespit edilen örnekler, demokrasinin kendi geleceğini tayin etmede özgür olmadığını, bu geleceği ve kaderi belirleyen temel unsurun dış faktörler (siyasetçiler, halk) olduğunu göstermektedir.

İnsanın geleceği/kaderi → demokrasinin geleceği/kaderi

(51) #1253 ‘... oylarımıza özgür irademizle sahip çıkabilmemiz bağlantılı demokrasimizin *geleceği, kaderi* belirlenecek.’

(52) #748 ‘... şimdiki uygulamaları görmemek, demokrasinin *geleceği* açısından yararlıdır.’

Bitki metaforunun soyut kompleks sistemlerin veya sosyal kurumların anlamlandırılmasına yönelik metaforik çıkarımları genelde kaynak alandaki biyolojik büyüme ile hedef alandaki soyut gelişme arasındadır (Kövecses, *Metaphor: A Practical Introduction* 10). Veri tabanında bitki kaynak alanıyla ilgili ‘kökünden sallayan, yeşeren, çiçeklerinin açılması, budamak, dibine kibrit suyu dökmek, gölgesinde kaldığı için gelişmemek’ gibi ifadeler içeren 8 örnek tespit edilmiştir. KOMPLEKS SOYUT SİSTEMLER BİTKİDİR üst metaforu altında SOSYAL KURUMLAR BİTKİDİR metaforuna bağlı olarak aşağıdaki metaforik eşleşmeler yer almaktadır:

Bitkinin bir bölümü → demokrasinin bir kurumu, prensibi

Bitkinin biyolojik büyümesi → demokrasinin gelişmesi

Bitkinin bir bölümünün kesilmesi, budanması → demokrasinin gelişmesinin önlenmesi, durdurulması

Bitkinin kökü → demokrasinin başlangıcı, kaynağı

Bitkinin çiçek açması → demokrasinin en başarılı olduğu dönem

- (53) #581 Keşke bu bahar, demokrasi *çiçeklerinin açılması*, aydınlanma ışıklarının parlamasıyla sonuçlansa.
- (54) #291 Demokrasiyi *budayıp* otoriter bir yönetim oluşturma tehlikesi askerden gelir, sivilden gelmez.
- (55) #1429 Yani çağımızda insanı, haklarını, demokrasiyi *kökünden sallayan*, tümünden yoka sayan ...

6. Tartışma

Çalışmanın bulguları göstermiştir ki; metaforlar gazete köşe yazılarında sıklıkla başvurulan öğelerdir ve metinlerdeki sözbilimsel etkiyi artırmaktadırlar. Elde edilen kavramsal eşleşmeler ve metaforik çıkarımlar her bir kaynak alanın Türkçede ‘demokrasi’ kavramının kodlanmasında ne tür katkıları olduğunu ortaya koymaktadır. Bulgular, ‘demokrasi’ kavramına ilişkin tek bir kavramsallaşmadan ziyade, birbiriyle ilişkili çeşitli kavramsallaşmaların mevcut olduğunu göstermektedir. Bu kavramsallaşmalar zaman içerisinde değişebilen dinamik süreçlerdir ve yeniden yorumlamaya açıktır. Demokrasi hakkında dil kullanımı demokrasi hakkında nasıl düşünüldüğünü yansıtmaktadır, ve nasıl düşünüldüğü de bilişsel bir model ortaya koymaktadır. Çalışmada tespit edilen kavramsal metaforların ve alt metaforların bir araya gelerek oluşturduğu bilişsel-kültürel modelde, her bir metaforu demokrasinin kavramsal içeriğinin farklı yönlerini vurgulayan dört başlık altında değerlendirebiliriz:

FİZİKSEL NESNE kavramsal alanı altında demokrasi kavramı prototipik olarak çeşitli parçalardan oluşan bir bütün olarak kodlanmaktadır. Demokrasinin temel kavramları, kurumları ve ilkelerinin yanı sıra yönetenler ve yönetilenler de bu bütünün birer parçasıdır ve en az bütünün kendisi kadar önem taşımaktadır. Erdoğan’ın da belirttiği gibi demokrasi, yapı bakımından “kırılgan bir rejimdir; onun kurulması da sürdürülmesi de birçok etkene, bu arada bu yönde bir iradenin varlığına bağlıdır” (230). Bazen bu parçalardan biri veya bir kısmı göz ardı edilebilir. Bu eksiklik demokrasinin sorunsuz bir şekilde ülkede uygulanmasına engel olmaktadır.

Demokrasi kavramının tanımına ve ne olduğuna yönelik anlam karmaşası vardır. Demokrasinin yaygın olarak başvurulan bir terim olması, onu yer yer anlamsızlaşacak ölçüde belirsiz hale getirmiş ve özünden uzaklaşmasına yol açmıştır. Bu sebeple, politik söylem içerisinde bilerek veya bilmeyerek içeriğinin dışında kullanılıp uygulanabilmektedir. Bu durum olması gereken, ideal demokratik

yönetim ile gerçekte olan demokrasi arasında bir fark olduğunu ortaya koymaktadır.

MÜCADELE metaforu demokrasi rejiminin elde edilmesi ve uygulanmasının fiziksel bir mücadele ve çatışma süreci olduğunu vurgulamaktadır. Bu bulgu, Charteris-Black'in (*Corpus Approaches...* 69; *Politicians and Rhetoric...* 3) SİYASET ÇATIŞMADIR metaforuyla da örtüşmektedir. Gerek bu kavram alanı içerisinde gerekse veri tabanında tespit edilen diğer metaforlar arasında en fazla dilsel ögeye sahip DEMOKRASİ FİZİKSEL BİR MÜCADELEDİR ve DEMOKRASİ SAVAŞTIR metaforları Türkiye'de demokrasinin prototipik olarak bir çatışma ortamı içerisinde var olduğunu ima etmektedir. Bu bulgu, demokrasinin, yapısı gereği "kurumsallaşmış bir siyasal rekabet sistemi" olduğu ve yarışma ve çekişme olmadan demokrasinin var olamayacağı (Erdoğan 253) görüşünü desteklemektedir.

Siyasetin ve siyasi gücün genellikle fiziksel bir güç olarak kavramsallaştığını (Kövecses, *Metaphor: A Practical Introduction* 24) göz önünde bulundurursak, politik söylem içerisinde sıklıkla kullanılan SAVAŞ metaforu güç çatışmasını en iyi şekilde ifade etmektedir. Tanımı gereği demokrasi "halkın halk tarafından halk için yönetimi" olduğundan halkın bizzat bu mücadeleye katılımı gerekmektedir. Bu sebeple, bu metafor insanların görev ve sorumluluklarının olduğunu, yönetime doğrudan katılımlarının gerektiğini, yani 'halkın iradesini' vurgulamaktadır.

HEDEF metaforu, ideal bir yönetim biçimi olarak demokrasinin ulaşılması, elde edilmesi gereken bir hedef olduğunu ve bu hedefe ulaşma süreci zorlu bir yolculuk olduğunu içermektedir. Bu yolculuğun ne kadar süreceği ve hedefe nasıl ulaşılabileceği net değildir. Hedef metaforu Türkiye'de demokrasinin henüz tam olarak benimsenmediğini ve istenen düzeyde yerleşemediğini, dolayısıyla da uygulanmasında büyük sıkıntılar yaşandığını göstermektedir. Cumhuriyet'in ilanının ilk yıllarından bu zamana kadar Türk siyasi tarihinde yaşanan olaylar, demokrasi için zaman zaman tehditkar bir ortamın oluşmasına yol açmıştır. Bu sebeple demokratik hareketlerin gelişimi yavaş ve zorlu bir süreç izlemiştir. Doğan (188), bu durumun Türk toplumunun siyasal yapısıyla, bürokratik işleyişiyle ve ataerkil kültürel altyapısıyla yakından ilişkili olduğunu vurgulamaktadır.

Diğer yandan, hareket ve seyahat metaforu, yön, mesafe ve hedef ile birleştiğinde demokrasinin yakın zamanda elde edileceğine dair inancı artırmaya yönelik güçlü ve ikna edici bir söylem ortaya koymaktadır. Arzu edilen hedefe yönelik, ileriye doğru sürekli bir hareketin zihinlerde görselleştirilmesi, okuyucuları

hedefe başarılı bir şekilde ulaşılacağına ve arzu edilen düzeyde demokratik bir düzenin kurulacağına inandırmada önem taşımaktadır.

CANLI BİR VARLIK metaforu, demokrasinin farklı evrelerden (doğum, büyüme, gelişim, ölüm) oluşan kendine ait bir yaşamı olduğunu vurgulamaktadır. Demokrasinin ülke yönetiminde ilerlemesi, biyolojik olarak büyümesidir ve en güçlü olduğu zaman tam gelişmiş olduğu evredir. Demokrasinin büyümesi ve sağlıklı yaşaması için güvenli bir ortama ihtiyacı vardır. Bu durum YAŞAM HAYATTA KALMA MÜCADELESİDİR kavramsal anahtarıyla da örtüşmektedir (Charteris-Black, *Corpus Approaches...* 91). Canlı bir varlık olarak demokrasi, Türkiye’de tehlike altındadır ve kendi yaşam mücadelesini vermektedir. İNSAN metaforu bu alan içerisinde en fazla dilsel öğeyle demokrasiyi bir birey olarak görmektedir. Bu bakımdan, demokrasinin geleceğinin ve kaderinin belirlenmesinden sorumlu aktörler olarak yönetenler ve yönetilenlere büyük görev düşmektedir. Demokratik rejim korunması ve yaşatılması zor bir sistemdir. Dolayısıyla, bu rejimle çelişen uygulamalar demokrasinin fiziksel varlığına zarar vermekte ve ölümü ile sonuçlanabilmektedir.

7.Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada, demokrasi kavramına ait metaforik kaynak alanlar tespit edilmiş ve en sık kullanılan ilk dört kaynak alana ve alt alanlarına ait kavramsal eşleşmeler açıklanmıştır. Metaforlar bize içinde yaşadığımız dünyayı anlamlandırmada kavramsal çerçeveler sunmakta ve bu çerçeveler içerisinde düşünmemizi sağlamaktadır. Çalışma göstermektedir ki metaforlar gazete köşe yazılarında alt söylem olarak yer almaktadır ve bize belirli bilişsel çerçeveler sunmaktadır. Bu örtük bilgiler konuşucuların zihinlerinde heterojen bir şekilde dağılmaktadır ve kültürel kavramsallaşmaların temelini oluşturmaktadır (Sharifian 2-3).

Çalışma, demokrasi kavramının sürekli yeniden yorumlanmaya açık bir kavram olduğunu ve bir sentez sürecinden geçerek bugünkü içeriğini edindiğini ortaya koymaktadır. Lakoff ve Johnson’ın (23) da belirttiği gibi, bir kültürün temel değerleri o kültürdeki en temel kavramların metaforik yapısıyla uyumludur. Metaforlar dilden bağımsız zihinsel yapılardır, ancak dil vasıtasıyla ifade bulmaktadırlar. Metaforik düşünce sıradan, doğal ve çoğunlukla bilinçdışı ve otomatiktir (Lakoff, *The Political Mind...* 82). Bu açıdan çalışmada tespit edilen metaforlar, Türkiye’deki son 11 yılda gazete söylemindeki demokrasi kavramına dair konuşma ve yazma eğilimlerini ve Türkiye’nin içinden geçtiği süreçleri

yansıması açısından önem taşımaktadır. Ayrıca, okuyucuların ne tür bir demokrasi ile yönetildiklerine dair algılarının yönlendirilmesine de etki etmektedirler.

Bu çalışma bir derlem içerisinden seçilen 1500 örnekle sınırlıdır. Bu sebeple, demokrasi kavramına ilişkin daha genel sonuçlara varmak için bu çalışmanın devamı olarak derlem içerisinden daha fazla örnek eklenerek daha fazla metaforik kavram alanların tespit edilmesi ve kavramsal eşleşmelerin incelenmesi planlanmaktadır.

KAYNAKÇA

- Charteris-Black, Jonathan. *Corpus Approaches to Critical Metaphor Analysis*. New York: Palgrave Macmillan, 2004.
- . *Politicians and Rhetoric: The Persuasive Power of Power*. New York: Palgrave Macmillan, 2005.
- Doğan, İsmail. *Modern Toplumda Vatandaşlık, Demokrasi ve İnsan Hakları: İnsan Haklarının Kültürel Temelleri*. (3. Baskı) Ankara: Pegem A Yayıncılık, 2002.
- Efeoğlu, Esranur ve Hale Işık-Güler. "Turkey as BODY POLITIC: A Comparative Perspective on Body-Related Metaphors from Turkish, British, and American Political News Discourse." *Dilbilim Araştırmaları Dergisi* 1 (2017): 57-77.
- Erdoğan, Mustafa. *Anayasal Demokrasi*. Ankara: Siyasal Kitabevi, 2012.
- Goatly, Andrew. *The Language of Metaphors*. London/New York: Routledge, 1997.
- . *Washing the Brain - Metaphor and Hidden Ideology*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing, 2007.
- Kövecses, Zoltan. "Language, Figurative Thought, and Cross-Cultural Comparison." *Metaphor and Symbol* 18.4 (2003): 311-320.
- . *Metaphor: A Practical Introduction* (2. Baskı). New York: Oxford University Press, 2010.
- . "Context in Cultural Linguistics: The Case of Metaphor." *Advances in Cultural Linguistics*. Ed. Farzad Sharifian. Singapore: Springer, 2017. 307-324.
- Lakoff, George. "The Contemporary Theory of Metaphor." *Metaphor and Thought* (2. Baskı) Ed. Andrew Ortony. Cambridge: Cambridge University Press, 1993. 202-251.
- . *The Political Mind: A Cognitive Scientist's Guide to Your Brain and Its Politics*. USA: Penguin Books, 2009.

- Lakoff, George, Jane Espenson ve Alan Schwartz. *Master Metaphor List: Second Draft Copy*. Berkeley: University of California, 1991. Web. 20 Haziran 2012.
- Lakoff, George ve Mark Johnson. *Metaphors We Live By*. London: The University of Chicago, 1980.
- Musolff, Andreas. *Metaphor and Political Discourse: Analogical Reasoning in Debates about Europe*. London: Palgrave Macmillan, 2004.
- Pragglejaz Group. "MIP: A Method for Identifying Metaphorically Used Words in Discourse." *Metaphor and Symbol* 22. 1 (2007): 1-39.
- Sargın, Meltem. "Gazete Köşe Yazılarında Kullanılan Dilsel Stratejilere İlişkin Bir Çözümleme Örneği." *The Journal of Academic Social Science Studies* 29. 3 (2014): 351-365.
- Sharifian, Farzad. *Cultural Linguistics: Cultural Conceptualizations and Language*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2017.
- Thibodeau, Paul H. ve Lera Boroditsky. "Metaphors We Think With: The Role of Metaphor in Reasoning." *Plos One* 6. 2 (2011): 1-11.
- TS Columns Corpus. Web. 20 Mayıs 2017.
- Van Dijk, Teun. "Opinions and Ideologies in the Press." *Approaches to Media Discourse*. Ed. Alan Bell ve Peter Garrett. Oxford: Blackwell, 1998. 21-63.
- Yanık, Lerna K. "The Metamorphosis of Metaphors of Vision: "Bridging" Turkey's Location, Role and Identity After the End of the Cold War." *Geopolitics* 14.3 (2009): 531-549.